

בעזרת השם יתברך

קונטרס

רחקי מעוֹשֶׁק

על שם הכתוב (ישעי' נד, יד)

בצדקה תכונני רחקי מעוֹשֶׁק כי לא תיראי
וממחיתה כי לא תקרב אליך:

(חלק ראשון)

לברך דינ מצה גזולה
בבית אופה שמוחזק בידי
מסרבים לדין תורה

יצא לאור ע"י

יצא לאור ע"י

הנהלת קהל יטב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

163 Rodney St.

Brooklyn N Y 11211

Tel.: 718-302-6720

fex: 718-486-2473

בעזרת השם יתברך

קונטרס

רחקי מעושק

על שם הכתוב (ישעי' נד, יד)

בצדקה תכונני רחקי מעושק כי לא תיראי
וממחיתה כי לא תקרב אליך:

(חלק ראשון)

לברך דינ מצה גזולה
בבית אופה שמוחזק בידי
מסרבים לדין תורה

יצא לאור ע"י

תרעא לדרתא:

כבוד הרבנים הנאונים הצדיקים המפורסמים
יושבי על מדין, מורי הוראה בישראל, תופסי ישיבה
ומרביצי תורה שליט"א

שלום לכם ולתורתכם, ולכל הנלוים אליכם.

בקי"ה וכריעה וביקרא דאורייתא רצפנו פה מכתב שאלה שנמסר לנו על ידי רב אחד מפה עירינו וייליאמסבורג, את אשר פנה אליו תלמיד חכם חשוב בר אוריין מיושבי אוהל ירא ושלם, אשר דן בקרקע כתלמיד לפני רבותיו, לדעת את הדרך בה ילך במצב בה הננו נמצאים, תורה היא וללמוד אני צריך, ומה חובתו על פי דיני התורה בדבר קנין המצות בבית האופה של קהלתנו הק' לקראת ימי חג המצות הממששים ובאים.

תוכן השאלה הנוגע לכל ירא ושלם בדבר השתמשות בענינים שבקדושה שברשות קהל יטב לב דיסאטמאר, אחר שזה ימים ושנים שניסינו לתווך בדרך התורה אצל בית דין של ישראל עד שנתגלגל הדיון בערכאות, ועתה אחר שגילו דעתם שאין בסמכותם להתערב ולחוות דעת בדיני קהלה חרדית (רעליגיע"ז) עדיין התובעים – שהם נציגי הקהלה – מכריזים קבל עם ומלוואה כי מוכנים המה להתדיין על כל טענה ותביעה בבית דין של ישראל, והנתבעים ממאנים בו, ודין גרמא שמחזיקים בנכסי הקהלה בחמס וגזל.

עצם הפרשה וגלגולי ההשתלשלות עד הלום כבר גלוי וידוע ואין מן הצורך להכפיל הדברים, אחר שהותבעו לדין תורה והשתמטו באופנים ותחבולות שונות ומשונות, וגם לא התרצו בשו"א להתדיין אצל זבל"א וזבל"א ושליש המכריע כפי המקובל בכל קהלות קדושות בישראל, אף עם רוב ההשתדלות ע"י כמה גדולי הרבנים שליט"א.

אחר כל התלאה אשר מצאתנו בהעדר סכמות הערכאות להחזיר הגזילה לבעלים הראשונים, התקיימה אסיפה כללית (גענעראל פארזאמלונג) בהשתתפות ציבור גדול מאנשי הקהלה, ובמעמד קהל רב הכריז סגן ראש הקהל

הרבני החשוב בונה ומקים עולמה של תורה מו"ה יצחק ראזענבערג הי"ו, בשם ובשליחות כל קהלא קדישא הדין, כי כל עוד שמחזיקים הנתבעים בנכסי הקהל, הרי הם מוחזקים בגזל וחמס, ואין להם הבעלות והסמכות לישא וליתן עם שום פרט וסניף מנכסי הקהלה, כולל בתי מדרשים, מוסדות, אולמי שמחות, בית אופה למצות, סוכה, וכו'.

כאשר קרב ובא חג המצות הבעל"ט, הסערה ללהב יצאת בין יודעי ערך ומביני מדע היושבים על מדין ובני תורה מדקדקים בקלה כבחמורה, מה דינם של מצות הנמכרים בחמס ע"י המסרבים לדין תורה, ועל כן העלה הכותב את דבריו על הכתב לברר אמיתתה של הלכה ודת של תורה, ונפשו לשאול הגיע לא מגדולי המורים להורות לו את הדרך בה ילך כדת של תורה, ולתועלת הרבים שהדיון נוגע לרבים וכן שלמים, אמרנו לפרסמו כדי לעורר דעת כבודכם שליט"א בדין מצה גזולה וסרך מצוה בממון של גזל.

וזאת למודעי, כי אף שבסוגיא זו רבו גם רבו ההוכחות והמציאות את אשר עוללו בדבר ההשמתמות לדין תורה וכל המסתעף, ומה שנוגע על ההוה והעתיד, עם כל זה לא צרפנו פה רק מה שנוגע לחלק ההלכה של מצות מצוה לפסח, ואי"ה עוד חזון למועד בקרוב להופיע בביורור להלכה על דבר התפלות בביהמ"ד של גזל, שכירות אולמי השמחות, ושאר עניינים המסובכים בדין זה לאמיתתה של תורה.

בזה בקשתינו שטוחה אל מעלת כבודכם שליט"א, אם תראו איזה הערה נכונה להאיר ולהעיר, לחיוב או לשלילה, אל תמנעו טוב מבעליו, ועינינו נשואות לכל רב וצורב לפלפל ולדון כדת של תורה, כדי שלא יצא ח"ו מכשול מתחת ידינו. (וכמובן שלא נפרסם המכתבים עם שמות הרבנים הכותבים שליט"א משום חשש עיני"א ביש"א וגודל הלחץ זו הדחק וד"ל).

הרחמן הוא יברך את עמו בשלום, ונזכה להרבות כבוד שמים בעולם.

בחודש אדר שני שנת תשס"ח לפ"ק.

החותמים בכבוד

הנהלת הקהלה

מכתב שאלה להלכה

שנשלחה מהתם להכא לאחד מחשובי הרבנים שליט"א

וכעת נשלחה העתקה, לכ' הרבנים הגאונים יושבים על מדון שליט"א

מרחבי עיר נוי יארק רבתי יצ"ו

וישפטו שפוט כדת ישראל

~ תובן הענינים ~

מצה גזולה אין יוצאין בה / המים גזולים שבא ממעיין ששייך לבעל הקרקע / ממון המוטל בספק אין יוצאין בו / כאן גרע טפי דנחתי אדעתיה דגזלנותיה / אין כאן שינוי מעשה כי לא נתכוין לגזול / והוי כעודר בנכסי הגר, וכעובד בנכסי חבירו / אין כאן שינוי רשות בקניית המצות, כי אין כאן יאוש / ואפי' באופן דאיכא שינוי הלא אסור לברך / עיי' אכילת המצה נתחזק מעשה העבירה / אין כאן דמיון למצת השותפין, דיש כאן שטר תנאי השותפות / גם בדיני שותפות יש כאן חשש חמור / א"א ניחא ליה לאינש דליעבד מצוה בממוני' / אין כאן לישה ונתינת מים לשמה / איסור אפי' בתנור גזולה, והתהוות המצה באיסור / איסור הנאה מהתנור אינה ניתרת לעולם / איסור הברכה גם על הקונה ולא רק על האופה / חשש חמור בשכירות הבתים לחבורות / לא קנה המצות כי לא שילם להבעלים / איסור הנאה מדבר הגזול או לקנות אותה / אחרית דבר

בס"ד

חמשה עשר בשבט, ר"ה לאילנות תשס"ח לפ"ק, פה ברוקלין יצ"ו

אחדשה"ט באה"ר: הנה נא הואלתי לדבר, בדבר הלכה הנוגע לי
הלכה למעשה, כעת בשנה זו בבוא עת קניית המצות לקראת חג
הפסח תשס"ח לפ"ק.

הוא בענין ההבערה אשר ללהב יצאת במחלוקת בקרב ראשי
ואקרו"ט דקהילת 'יטב לב' סאטמאר בויליאמסבורג יצ"ו אחרי אשר
חלק ניכר מאקרו"ט דק"ק הני"ל - אשר טענה בפיהם באמרו שנבחרו
ברוב דעות - הודחו ונתרחקו בזרוע מנכסי ובניני הקהילה, ונתישבו
בנכסי הקהילה אנשים אחרים באלימות ובזרוע [אשר גם הם מודים
שאכן ראשי הקהילה שנתרחקו היו הנבחרים ברוב דעות ע"י חברי
הקהילה והיו שם בעבר, רק מאיזה סיבות וטענות אומרים שכעת הוא
שלהם], וכבר הזמינו לדין את הצד שכנגד כמה פעמים, והנתבעים
השתמטו מד"ת באמתלאות שונות, ועדיין לא באו לעמק השוה.
ולמעשה כהיום יום הנתבעים משתמשים בבית האופה ובשאר בניני
הקהילה, והתובעים גילו כמ"פ דעתם בכתב ובע"פ שאינם מנתרים על
שום זכיות שיש להם עד אשר ישבו לדין תורה כהלכות גוברין יהודאין,
וכן ג"כ הודיעו לאחרונה בהסכמת האנ"ש שלהם בעת גענעראל
פארזאמלונג, ונתקבל ב'כל' דעות בלי חולק.

ובהיות שבין בניני הקהילה שלהם מונה ג"כ הבית אופה המהודרת,
אשר הרבה מכמה החוגים, וגם אני בתוכם, משתמשים במצות אלו.
ובכן נפשי לשאול הגיע בשאלה חמורה לדעת אם אכן אין שום חשש
ופקפוק במצות הללו, לקנותם למצות מצוה, ולצאת בהם מצות ה'
'בערב תאכלו מצות', ויש לי בה כמה הרהורים. א, האם אין בה חשש
מצה גזולה [שאיין יוצאין בה]. ב, האם אין בה חשש מצוה הבא לידו
ע"י העבירה [שלא לברך עליה וכדברי הגמ' בב"ק צד. הרי שגזל סאה
של חטין, טחנה, לשה ואפאה והפריש ממנה חלה, כיצד מברך, אין זה
מברך אלא מנאץ, ועל זה נאמר: בוצע ברך נאץ ה']. ג, האם יש בה חשש
לישה ונתינת מים שאינה לשמה. ד, עוד כמה הרהורים שאינו נוגע

להמצה עצמה רק בדיני מסייע וקונה מגזלן. - ואף שהענין נוגע לדיני ממונות, אמנם קיום מצוה היא בגדר איסור והיתר, והיא מצוה עוברת שא"א לדחותה.

- א -

הנה כאשר כבר דיברנו על הטעלעפאן ניסיתי כבר לברר הענין לעצמי, ואמרתי לחזור על פרשתא דא לפני מו"ר שליט"א, במקור שורש הענין אולי אבנה גם אנכי ויבורר הענין.

מצה גזולה אין יוצאין בה

הנה מצה שנגזלה כשלא קנאו בשינוי, הלכה רווחת דאינו יוצא בה מצות מצה, (שו"ע או"ח סי' תנ"ד ס"ד)^א. ואפי' בדיעבד צריך לחזור ולאכול, ואולי גם לברך, וע"ש במשנה ברורה סקי"ד בשם שו"ת שאגת אריה סי' צ"ד שכתב דאף בליל יו"ט שני אינו יוצא במצה גזולה.

המים גזולים שבא ממעין ששייך לבעל הקרקע

וא"כ אתינן לשאלה דידן והוא בנידון המצה בעקעריי העומדת ברחוב בראדווי שהוא נכסי קהל יטב לב דסאטמאר שנוסדו ע"י הרה"ק מסאטמאר זצ"ל, ולעת כזאת נכנסו לשמה שלוחי צד הנתבעים ועושים בה כהעושה בתוך שלו. והנה בני"ד המים הוא בודאי מוטל בספק אולי

א. בפסחים דף לח. ובסוכה לה. ילפי' בגמ' לחם לחם, וקי"ל שם מה להלן משלכם, אף כאן משלכם, ואף דהתם מיירי ממצת של מעשר שני מ"מ הלא כתב הרא"ש (פסחים פ"ב סי' י"ח) דמשמע מהכא דאין יוצאין במצה גזולה, דגזירה שוה זו מקובלת אפי' לרבנן דהתם, וכו', אבל גזולה דלאו לכם היא לא נפיק בה וכו' ע"ש בהמשך דברי הרא"ש. וכן העתיק הרמב"ם להלכה בהלכות חמץ ומצה [פ"ו ה"ז] דאין אדם יוצא ידי חובתו באכילת מצה שהיא אסורה לו כגון וכו' שגזלה עכ"ל. ואפי' לאותן דסב"ל דיוצאין בהם מצות מצה מ"מ אסור לברך עליה וכדאיתא בהדיא בירושלמי (פ"ק דחלה הל' ט) דמצה גזולה אסור לברך עלי' (ועי' שאגת ארי' סי' צ"ד ומקור חיים סי' תנ"ד), ועי' ריטב"א (סוכה שם) בשם הירושלמי דמצה גזולה הו"ל מצוה הבאה בעבירה, אמנם כיון שבבלי לא נזכר זה צ"ל משום שקנאו בשינוי דמכי לעסי' קני' ע"ש. [ועי' בקבן פסח להגרש"ק (תנ"ד ס"ד) דאפי' נימא דקניא בלעיסה מ"מ לא יצא מצות מצה, דאימתי קניא בלעיסה ואז הוא כבר מאיס למצוה, וה"ה דברכה אין לברך דבשעת ברכה הוא עוד גזולה].

הוא של התובעים, שנשאבים ממעין שבבנין ששייך לבעל הקרקע א"כ המים גזולים². ואין לומר שבטל המים לעיסה, עיין במס' ביצה (לח ע"ב) דאיסורא בטיל ממונא לא בטיל, וא"כ הגזילה לא נתבטל, ואית ביה משום מצה גזולה דאין יוצאין בה. ועיין עוד בנתה"מ סי' רכט סק"א מה שהאריך בזה, ובקרנן פסח כאן באו"ח סי' תנד ס"ד. וכאן תמור עוד יותר דאפילו איסורא לא בטיל דהרי המים הוי מעמיד, ועוד דהמבטל איסור לכתחילה אסור, וכדלקמן, וא"כ שוב יש במצה זו מדין מצה גזולה המבוא' בשו"ע שאין יוצאין בה.

- ב -

ממון המוטל בספק אין יוצאין בו

ואפי' בדין ממון המוטל בספק, לקיים בו מצוות הצריכות להיות לכם, מצאתי בחי' חתם סופר (סוכה ל) שהעלה דממון המוטל בספק ביד אחד שא"א להוציא ממנו מכת דין דהמוציא מחבירו עליו הראי', כגון שלקה ב' אילנות בשל חבירו שיש ספק אם קנה קרקע ויש ספק אם העצים העולים מן השרשים הם שלו או של בעל הקרקע (ב"ב פ"א א') וקי"ל המוציא מחבירו עליו הראי', אמנם אם חזר אידך ותקפה איכא מ"ד אין מוציאין מידו כמבואר בב"מ (ו' ב') ומבואר שם דזה לא מיקרי לכם כיון דאי יתקפנו אידך אין מוציאין מידו א"כ אע"ג דלא תקפה לא מיקרי שלו עכ"ד התת"ס.

וכעין זה מצינו בענין גזל עכו"ם דאף למ"ד דשרי מ"מ כ' במגן אברהם (סי' תרל"ז סק"ג) בשם היראים דלא מקרי לכם ע"ש, וכע"ז בנתיבות המשפט (סי' שמ"ח סק"א) דגזל עכו"ם אף דאינו חייב בהשבה

ב. דהא מים הבאה ממעיין דינו כגידולים, ששייך לבעל המעיין, אף בחצר שאינה משתמרת לדעת הבעל הבית. כן מוכח מרמב"ם איסורי מזבח פ"ד ה"ז, עבודה זרה פ"ח ה"א, מעילה פ"ה ה"א, וכ"מ במשנה מעילה פ"ג מ"ז [ועי"ש בביאור המשנה ברש"י ורע"ב, וע"ע בהגהת הגר"א על המשניות]. ומבואר שם מכל הנ"ל דמעיין שהוא של הקדש הוי מימיו הקדש כדן גידולי הקדש, אף שאינה חצר המשתמרת, וכן כ' שם בס' תקנת עזרא על מעילה בדף יג: בד"ה במשנה, דה"ה ביחיד לענין דינא בהדיוט שנובע מים בשדהו, ודאי דלא יוכל לשאוב ממנו כל בני העולם, אפי' אם השדה אינה משתמרת שיזכה לו שדהו, מ"מ הוא שלו שהוא גידולי מעיינו, וע"ש עוד באורו.

לאו דידי' ע"ש, וכ"כ באמרי בינה (הל' יוי"ט סי' כ"א) בשם הבי"ח ביו"ד סי' קנו דכשהבעלים הראשונים יכולים לחטוף ממנו לכו"ע ל"ה לכם, ועי' כן גם בשדי חמד מערכת הלמד כלל קמ"א אות כ"ב ד"ה ובמה, שכתב ובמה שנסתפק בזוכה מטעם קים לי אי חשיב כשלו ומהני ליום ראשון, וציין בשד"ח לדברי האמרי בינה הנ"ל שהביא בשם ס' חמדת שלמה בחו"מ סי' י' שחקר במי שיש לו אתרוג שהוא ספיקא דדינא אם הוי קנין או לא, דהרי הוא שלו מטעם מוחזק וכו', ובאתרוג דכתיב שלך היינו שיהא וודאי שלו, ע"ש עוד באורך. עכ"פ דמוצא דברים אלו מבוא' לן דמצה המוטלת בספק, אף באופן שצד א' מוחזק בה, מ"מ 'לכם' מיהת לא הוי, ואין יוצאין בה כמבוא' בשו"ע.

כאן גרע טפי דנחתי אדעתיה דגזלנותיה

הרי לנו דאפי' בממון המוטל בספק, דעת רוב האחרונים דאין יוצאין בה מצות מצה, כ"ש כאן דגרע הרבה והרבה, דנחתי אדעתיה דגזלנותיה, ולא שהבי"ד נתנה להם רשות ליכנס שם מטענת קים לי וכדו', דאין זה ספק גזל, דהן אמת דכשאדם מחזיק בדבר על מנת לדון בד"ת לברר למי הצדק, ה' מקום לדון דאפילו הוא ממון המוטל בספק ליכא איסור גזל, כיון שאין מחזיק בהנכסים בתורת גזל ואינו רוצה בכלל לגזול את חברו, אלא כיון שעדיין לא נתברר מי הוא הבעלים הוא מחזיק ברשותו עד שיתברר הכל על נכון.

אולם בנד"ד כשמחזיקים בתורת גזל, ואינם רוצים לידע פסק דין תורתנו הקדושה' רק דין עכו"ם, בכה"ג בודאי אינו בכלל ספיקא דממונא, דאף במקום שיש אמתלא בפיו שהוא שלו, מ"מ הדין פשוט היכא דנחית אדעתא דגזלנותא דאז לכו"ע הוי בזה איסור גזל אפי' בספק אי הוי שלו וכמ"ש בשו"ת הרי"ם (או"ח סי"ה) דמה שספק ממון אין בו איסור גזל הוא רק אי לא נחית אדעתא דגזלנותא, עיי"ש, ועיי"ע בישי"ש ב"ק (פ"ט סי') שמפורש ג"כ הכי [החילוק בין נחתי אדעתא דגזלנותא, או אדעתיה דאגרא, ע"ש].

וא"כ נד"ד כ"ש וכ"ש דאית כאן שאלה חמורה דגזל, דהרי הכריזו וגילו דעתם פעמיים ושלוש שאינם מוכנים לעמוד לד"ת אצל שום

בי"ד כשר בישראל' וגם גילו דעתם בערכאות הרבה פעמים שרוצים להתחזיק בכל הנכסים אף אם עפ"י תורה אינם שלהם, וא"כ אין לך גדול גדול מזה.

וא"כ השאלה נשאלת. הנה נתבעים אלו נקראו כבר כמ"פ לדין תורה, ולא נענו לבוא, ועוד גילו דעתם כמ"פ שאין ברצונם לדון ע"פ דיני תורה בשום אופן, ועוד יותר עשו שהכריזו כן כמה וכמה פעמים בבית המשפט ששאין ברצונם בדין ישראל ודי להם בדין עכו"ם, וזהו הקובע שלהם, וגילו דעתם שנכנסו לנכסי הקהילה 'בדיני עכו"ם' אף שאינו ע"פ דיני תורה, וא"כ נחתי אדעת דגזלנותא, וכל מה שעושים שם הוא בגזילה, ולא אפי' ממון הספק רק גזילה ממש. וא"כ המצה דכאן אינו ספיקא דממונא שגם אז אין יוצאין רק גזל ממש, והוי מצה גזולה שאין יוצאין בה כמבואר בשו"ע^ג.

- ג -

אין כאן שינוי מעשה דכסבור שהוא שלו

ואף שכ' במתבר, במה דברים אמורים, כשגזל מצה, אבל אם גזל חטים או קמח ועשאו מצה, יוצא בה, 'שקנאה בשינוי', ודמים לבד הוא חייב לו. וא"כ בדין שגזל מים ועשאו מצה לכאורה ג"כ ה"ה כשקנאו בשינוי מעשה.

מ"מ אין כאן שינוי מעשה כי שינוי מעשה ואינו מכוין לקנות אינו קונה, - אף כי בכל מקום פשוט ששינוי מעשה שאינו חוזר לברייתו קונה, וכאן הרי אין לך שינוי מעשה גדול מזה שהמים כבר נילוש ונאפה, אך כל זה רק באופן שהגזלן מכוין לקנותו בשעה שעושה השינוי. וכמ"ש במקור חיים (בס"י תנ"ד) דהא דאמר' דשינוי קונה הוא דוקא באופן שנתכוין לגזול ולקנות בשינוי, ובל"ז אין השינוי קונה, [שהק' שם אהא דתנינן, דכשאופין הרבה בתנור אחד יאמרו כל מי שיגיע מצתי לידו יהיה לו במתנה, וכ' בב"י דנ"ל דטוב לומר כן בשעת טחינה שלפעמים מתחלף הקמת. ולכאו' הא קניא בשינוי, אלא דצריכינן מחשבת גזילה

ג. וגם אין לדמות זה לענין 'שותפות' בשום דמיון כלל, כמבאו' לקמן במפורט, ע"ש.

וכדו' לקנות בשינין] וכ"כ במפורש באמרי בינה וכע"ז מבואר בשו"ת עונג יו"ט בסי' כ"ט ע"ש.

וכמו שמבואר יותר בערך ש"י או"ח סי' תנד דבכה"ג הדין כמ"ש בשו"ע חו"מ (סי' ערה סעיף כה) דהעודר בנכסי הגר וכסבור שהם שלו לא קנה הואיל ואינו מכיין לקנות, וכ"כ התוספות (ב"ק דף צ"ה ע"ב, בי"מ דף מג ע"ב ד"ה משלם, ודף קי"ז ע"ב, ע"ז דף ז ע"ב) דמהאי טעמא אומן ששינה לא קנה, ומובא דבריהם בשי"ך חו"מ סי' שו סק"ו. וא"כ כן גם בנד"ד שכל הפועלים עובדי למשלחם, וקסברי שהוא שלהם, ואין כאן שום כוונה לשינוי לקנות כדלקמן.

ועיין יותר בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קמו בענין לשחוט עופות למי שדרכו לגנוב ע"ש מ"ש בענין זה^ד. ובכך בנידון דידן שמטעים את הציבור לומר שאינם גזל בידם אם כן גם הפועלים אינם מכוונים לקנותם דהא סבורים שהם שלהם. נמצא שע"י השינוי בכי האי גוונא לא קנה הגזלן את הגזילה בשינוי מעשה ועדיין הם של נגזל, והוי מצה גזולה דמבוא' בשו"ע דאין יוצאין בה.

ואין לחדש ולומר דבוודאי כוונתם שתהי' המצה כשירה, וכוונתם לכל דבר הצריך לזה דהא מבואר בשו"ע חו"מ בסי' ש"ס"ט ס"א דאסור לסעודו על שניו שיקנהו, וא"כ אין לומר דמן הסתם כוונת העובדים לבטל ולשנות כשעושי' שינוי מיניה. ובכך ג"כ אין לומר דאית כאן כמין

ד. שכ' דכיון דע"י השחיטה נקנים בשינוי כמ"ש בנה"מ סי' ל"ד סק"ה אולי השוחט עושה האיסור, וכו', אך בנ"ד נראה דאין על השוחט איסור, שהרי מבואר בתוס' ב"מ מ"ג ע"ב ד"ה משלם וכו' דל"ק בשינוי אלא במתכוין לקנות ע"י השינוי אבל בצבעו שחור דלא מכיין לקנות לא קנה, וכו' בתוס' ע"ז ד' ע"א סוד"ה ר"מ וכו' וכו' בש"ך ח"מ סי' ש"ו סק"ו ובמק"ח סי' תנ"ד סק"ב וענה"מ סי' קפ"ג, וא"כ בנ"ד הרי אין השו"ב מכיין לקנות לא לעצמו ולא לבעל העוף וגם בעל העוף אינו מכיין לקנות בזה דהוא קסבר שכבר זכה בו והוי כעודר בנכסי הגר וקסבר שהן שלו דלא קנה, ועוד שהרי א"י אם עוף זה הוא הגנוב ואולי הוא מן המיעוט שהם שלו ועוד דכונת משלח ל"מ אלא מדין שליחות, כמ"ש הרשב"א חולין י"ב ע"א בשם הר"י וע' בב"י א"ח סי' ת"ס, והרי בנ"ד אי נימא דאיכא איסורא הרי אשד"ע והשליחות בטל לשי' רוב הפוסקים וגם בשוגג אשד"ע וגם הוי כתופס לב"ח דלא קנה גם בשליחו לשי' רוב הפוסקים, וכו' עכ"ל.

שליחות לקנות בשינו וכמ"ש במהרש"ם הנ"ל דאי נימא דאיכא איסורא הרי אשלד"ע והשליחות בטל לשי' רוב הפוסקים, וגם בשוגג אשלד"ע וגם הוי כתופס לבי"ח דלא קנה גם בשליחו לשי' רוב הפוסקים עכ"ל, ע"ש.

אין כאן שינוי רשות בקניית המצות, כי אין כאן יאוש

וה"ה דגם בשינוי רשות לחודי' לא קנה כאן, דכן הדין פשוט דשינוי רשות בלא יאוש אינו קונה (מג"א סי' תנ"ד סק"ה). ובכך בנידון דידן אפי' מי שקונה המצות, עדיין לא קנאו בשינוי רשות כיון דלא הוי יאוש.

וכמ"ש במג"א הנ"ל ומקורו בגמ' סוכה דף ל', ויותר מבואר כ' במג"א בסי' תרמ"ט בס"ק ג', אחר שהביא דברי רש"י והתוס' דמשמע מדבריהם דלאחרים לא הוי מצוה הב"ע דהוי שינוי רשות, כ' דבמלחמות משמע דלפני יאוש אפי' לאחרים הוי מצוה ה"ב כיון דלא קניא עדיין, וכ"מ בגמ' גבי אוונכרי דקאמר דליהוי יאוש ושינוי רשות ע"ש 'ולכן אין להקל' עכ"ל והיינו שהחמיר אפי' בשינוי רשות מכיון שלא היה כאן יאוש מקודם וכשיטת המלחמות.

ובכן בניד"ד אף שנצדד לומר דאית כאן שינוי רשות, ע"י שקונין המצות, מ"מ אין כאן יאוש דהלא מכריזים ראה"ק שאינם מוותרים ואינם מתייאשים, ועיין בנודע ביהודא מהדו"ת סי' עז (ד"ה ועוד נלע"ד לכאורה) דבכה"ג אמרינן דהנגזל הוי עד א' שנאמן באיסורין דלא נתייאש.

ובפרט בנידון דידן די' שברא לומר דכל הירא את דבר ה' בודאי יעשה מה שבידו לשלם להתובעין ולקנותו כדין, אם קנה מהנתבעין, ולפ"ז בודאי דינם כאינן מתייאשין, וכעין סברא זו כתבו התוס' (ב"ק קיד ע"ב ד"ה המכיר) בספרים דאין רגילות להתייאש בהם דכיון שהגנבין מוכרין אותו לישראל, לבסוף חוזרין להבעלים, עיי"ש, וכן פסק הרמ"א חו"מ סי' רלו ס"ח, וסי' רנט ס"ג. ומכיון שאין כאן שינוי רשות, ואין כן שינוי מעשה, חזרה דין המצה להיות 'מצה גזולה' שאין יוצאין בה, כמבוא' בשו"ע.

ע"י אכילת המצה נתחזק מעשה העבירה

ועוד מצאתי דבר חמור שעורר בשדי חמד [מערכת המ"ם כלל ע"ז אות כ'] דהלוקח מצות גזולים, האיך שיהי' מידי איסור מצהב"ע לא נפיק, שכ' שם בזה"ל, אף מאן דלא חייש למצוה הבאה בעבירה, היינו דוקא כשאין העבירה מתחזקת ע"י המצוה, כגון לולב הגזול דאע"ג דהמצוה באה ע"י העבירה, מ"מ אין העבירה מתחזקת יותר ע"י המצוה, דהא גם קודם המצוה היה כבר בידו העבירה, אבל מצה גזולה דקודם עשיית המצוה אע"ג דהיה כבר בידו העבירה, מ"מ היה עדיין בידו לתקן ולהשיב לבעלים, וכשאכלה שוב אין בידו להחזירה, ונמצא שע"י אכילת המצה נתחזק מעשה העבירה ביותר, בכי האי גוונא כו"ע מודי דחיישינן משום מצוה הבאה בעבירה וכו', כן כתב מסברא דנפשיה ידידי הגאון בעל תבואות השדה בדף פ"ט ע"ג אות י"ט, ושוב מצא בספר שו"ת שנות חיים להגאון מהרש"ק [רבי שלמה קלוגר זי"ע] בסימן קס"ב שכתב באופן כזה. ואנכי מצאתי שכן כתב מסברא דנפשיה הרב נהר שלום בס"י תרע"ג, לענין שמן גזול אם כשר להדלקת נר תנוכה, דלכתחילה בוודאי אין מורין כן להדליק שהרי חייב לקיים מצות השבה וכו', אפשר דלא נפיק כיון דבמה שעושה המצוה מכלה הגזל תו לא מצי לאהודוריה למריה, עכ"ל בעל השדי חמד.

- ד -

ואפי' באופן דאיכא שינוי הלא אסור לברך

ובר מן דין אפי' באופן דקניא בשינוי שפסק המתבר שיצא מצות מצה, מ"מ הלא מציין שם 'ולענין ברכה ע"ל ריש סימן תרמ"ט', ועיין בביתאור הגר"א שציין לזה דברי התוס' בסוכה דאף שכבר קנאו, מ"מ נאמר בה דברי הגמ' בב"ק דהרי שגזל סאה של חטין, טחנה, לשה ואפאה והפריש ממנה חלה, כיצד מברך, אין זה מברך אלא מנאץ, ועל זה נאמר: בוצע ברך נאץ ה', והיינו אף שטחנה ואפאה וכו'. ועי' מה שהוסיף במשנ"ב בסקט"ז דאף דיוצא בה מ"מ לכתחלה לא יקח אותו לצאת בה דהא לא יוכל לברך עליה, ובסקי"ח כ' דלענין ברכה בכל גווני אין לברך אפילו במקום דקנה דהו"ל בוצע ברך נאץ ה' ובין הברכה

דאכילת מצה ובין ברכת המוציא גופא, ע"ש.

ועי' ג"כ בטו"ז סק"ד מה שכ' דרך אגב בתו"ד על מצה שגזל קמח ועשאו מצה וז"ל וקל וחומר הוא מגזל קמח "ואשמו בידו". וראה עוד יותר מה שכ' מגן אברהם סק"ה בשם ב"י, דכשאופין הרבה בתנור אחד יאמרו כל מי שיגיע מצתי לידו יהיה לו במתנה, והוסיף עוד דנ"ל דטוב לומר כן בשעת טחינה שלפעמים מתחלף הקמח, עכ"ל, ע"ש היינו אף דיוצאין בה, ועוד יותר אף שחברו בוודאי מוותר מ"מ יאמר כן בכדי שלא להילכד בחשש מצה שאינו שלו.

עכ"פ דאף אם קנאה בשינוי אין לברך (ועי' שו"מ קמא ח"א סי' ח'), וכנ"ל. וכ"כ בשו"ע או"ח סי' כ"ה (סעיף י"ב) דאין לברך על תפילין גזולין, ובט"ז (סק"י"ד) וביאור הגר"א דאפי' אחר יאוש ושינוי רשות או שינוי מעשה אין לברך ע"ש, וכ"ה בתוס' סוכה (ל) ובגיטין (נה). וב"ק (סז). דאף היכא דקנה ביאוש ושינוי לענין ברכה ראוי להתמיר (ועי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' תתקס"ח), ובאיזה אופן שיהי' אם הוא תולדות הגזילה, אין לברך עליה כמבואר.

וא"כ מה מאד חמור פי כמה נידון דידן דגרע טפי הרבה, שלא רק שאין לברך, גם אין יוצאין בה מצות מצה כי אין כאן שום שינוי מעשה, שלא נתכוונו לגזילה ולא נתכוונו לקנות בשינוי, וכן אין כאן אפי' שינוי רשות שלא נתיאשו, וכנ"ל.

- ה -

אין כאן דמיון למצת השותפין, דיש כאן שטר תנאי השותפות

וגם זאת פשוט ברור דאין כאן צד דמיון דהל' שותפין דמה שעשוי עשוי, והאף שמבואר בהל' שותפין שקהילה דינו כשותפין מבואר בשו"ע חו"מ בסי' קס"ג בכמה מקומות [ולדוגמה ראה רמ"א שם בסכ"ה ובסמ"ע סקל"ו ועוד שם הרבה] שנכסי הקהילה דינם כשותפים לכל דבר, וא"כ הלא כל מעמבער יש לו חלק בשותפות.

מ"מ אין דין דשותפות דמיון להכא, ראשית כי האף שנאמר שכל המעמבער'ס של הקהילה המה שותפים בכל דבר הקהילה. מ"מ ז' טובי

העיר ובנד"ד הוא האקרו"ט, המה הממונים של כל בני הקהילה, ואין לאחד או לכמה מעמבער'ס לעשות נגד רצון ורשות של האקרו"ט, [ועי' בשו"ת רבי בצלאל אשכנזי סי' כ"ד מה שהביא שם מתשו' הרשב"א].

והשנית הלא כל שותפות מתנהג כפי 'תנאי והסכם השותפות' והוא השטר שנעשה בשעת קנין השותפות, ובנד"ד הוא 'פנקס הקהילה - השטאטוטע"ן' שבה מבואר כל תהלוכות הקהילה, וכמבואר בשו"ת חתם סופר (חלק ו - ליקוטים סימן נד) דפנקס הקהל היא כשטר והוא שטר מעלי' ואינו נכתב אלא ע"י נאמן הקהלה במעמד הקהלה וחלילה לחוש לזה לזיוף, וכי גרע ח"ו מספר פראטאקאל של ערכאות, כמ"ש בח"מ סי' ס"ז וסמ"ע ס"ק ועיין בפנים בתשו' רשב"א סי' תתקפ"ב שאפי' כ' הנער של השופט מחזקינן אימת רבו עליו כ"ש מ"ש נאמן הקהלה בספר הקהל, שלא יהא נאמן הקהל במעמד כל הקהל כנערו של ערכי העכו"ם וכו' ע"ש באורך. ובפרט בקהילת סאטמאר שכאשר ידוע לכל נעשו השטאטוטען ע"י מייסד הקהילה והוא האדמו"ר בעל דב"י זצ"ל, ובדאי דלא גרע כתב השטאטוטע"ן מכתב של נערו של ערכי העכו"ם.

ובכן בהשטאטוטען מבואר כי רק לראשי הקהלה הנבחרים ע"י רוב דיעות יש כח להכריע בכל עניני הקהלה ועל פיהם ישק כל דבר, ובלעדם לא ירים איש את ידו לנגוע בנכסי הקהלה.

וא"כ אף כי יש כאן דין שותפות בקהילה, מ"מ הממונים בהמצה בעקעריי הוא אך ורק ע"י הממונים מטעם הנהלת הקהילה, ובל"ז המשתמש שם הוא בגזילה וכו', כי אפי' אם היה נתמנה ע"י רוב מהמעמבער'ס מ"מ אין להמעמבער'ס כח למנות ממונה וכדו', וכח זו יש רק להנהלת הקהילה, שהמה אקרו"ט הנבחרים, ואף אין שום כח לבחור אקרו"ט חדשים רק ע"י האקרו"ט הישנים וכמבואר כ"ז בפנקס הקהילה - השטאטוטע"ן. וא"כ משתמש זה העושה כבתוך שלו הוא בגניבה וגזילה, וא"א לו לעשות שום קנין וכו' כי אינו ממונה מטעם הנהלת הקהילה. 'וכמובן מעצמו שאפי' כל העולם כולו יסכימו למשמרתו ולכל מעשיו, מ"מ הוא גניבה וגזילה עד שאין לו הכח והרשות ממי שיש לו הכח ליתן רשות וכדו' ע"פ דין התורה'.

גם בדיני שותפות יש כאן חשש חמור

ובכ"ז חשבתי דרכי קצת בענין זה, לעיין קצת בדיני חו"מ דאפי' בשותפות בעלמא - שאינו של קהילה רק של שני בני"א - אין לומר שקנהו כאן. עי' בחו"מ בסי' קע"ו בהל' שותפין שכ' שם המחבר בדין שותפים דאם לא קבעו זמן לשותפות, או שקבעו זמן ונשלם, ובא אחד לחלוק שלא מדעת חבירו, חולק בפני ג', אפילו הם הדיוטות, ובלבד שיהיו נאמנים ויודעים בשומא. ואם חלק בפחות משלשה, לא עשה כלום. [והיינו 'אף' באופן שחלקו, רק שהחלוקה לא היה בדין, שלא היה לפני ג' מומחים. משא"כ באופן שלא חלקו כלל, ואין אחד מסכים על החלוקה כלל, ולא קבעו זמן לשותפות מעולם].

ושם בפתחי תשובה בס"ק כ"ד הביא את דברי השבות יעקב שציין בתו"ד לדברי הראב"ד בתמים דעים, שכ' ומספקא ליה לרבי אם זה שחלק בלא דעת חבירו מכר אותו יין, ומרוויח באותן מעות שקנה בהן חפץ, מי יוכל לתבוע אותו ריווח כיון דלא הוי חלוקה, אי נאמר דלא גרע משאר גזלנים שגוזל חבירו ומוכר ומרוויח באותן דמים דלא משלם אלא כעין שגזל, הי"נ לא שנא, ורבי מגמגם שיכול לתבוע הריווח וטפי מסתבר דלא מצי תבע ליה, [כך אמר] ר"י. ונ"ל דיהב פלגא רווחא שזה לא נתכווין לגזול אלא סבר שתהא חלוקת הריווח לשניהם ובזווי דכמאן דפליגי דמי וכו' עכ"ל תמים דעים ובשבות יעקב דן שם באורך אי דינא הכי גם בנתייקר השער או רק בהרויח בממונו, ומסיק דעד כאן לא קאמר רק בהרויח וכו' ע"ש.

עכ"פ יוצא לן מדברי הראב"ד 'גם בחילקו השותפות' דאמרי' דחצי הריווח שייך בכל אופן לשותף השני, והוי כלא חילקו, וא"כ כ"ש באופן שבאמת לא חילקו, שכל הריווח וכו' שייך גם לשותף השני, וכמ"ש הראב"ד שזה לא נתכווין לגזול וכנ"ל.

ועוד קצת חמור יותר הוא בשותפין, דאית כאן גריעותא טפי דקשה יותר לומר 'קים לי' אצל שותפין, וגם דינא דמוחזק קשה מאד לברר האיך נעשין מוחזק בשותפין, וכמ"ש כ"ז בשו"ת תורת אמת (סימן קיג) למהר"א ששון, המובא בפת"ש הנ"ל, [האף שבנד"ד אפי' נאמר שאפי']

לומר קים לי ג"כ אינו יוצא מצות מצה, כמבואר לעיל שממון המוטל בספק דינו כאינו שלו לגבי מצות מצה].

ואף שמצד אחר אולי קל הדבר יותר בשותפים כי כללא אית לן דשותף מה שעשוי עשוי, ובכן אף שמתזיקים בבית האופה שלא ברשות מ"מ אולי קניניהם קנין, ויוצאין במצה זו. אולם לכאוי יש לעיין כי גם זה אינו מכיון שהשותף עומד וצווח שמוחה ואינו מסכים לכל מה שעושה שותף השני, בכזה יל"ע אי גם בה אמרי' שותף מה שעשוי עשוי, וכעין שאלה דילן מצינו עוד שהאריך בשו"ת מהרש"ם חלק ה סימן כח"י,

ה. ולהרחבת והבנת הענין נעתיק כמה קטעים מלשונו כפי הצורך. וז"ל באמצע התשובה, ומה ששאל בדין ב' שותפים שקנו כמה מאות שאך עץ למכור לאחדים וקדם א' מהם ומכר כל העץ ביחד קודם זמן המכירה וכשנדוע להשותף הב' צווח על המכירה והמכירה הי' בתק"כ וערבון כנהוג אבל לא קיבל הקונה עוד העץ ורו"מ הביא דברי הב"ש באה"ע סוס"י פ"ו בשם הב"ה וצידד דלא נזכר שם רק דאין הלוקח צריך להחזיר המקח אבל בני"ד שהמקח עדיין ביד השותף י"ל דלכ"ע לא עדיף משליח שעבר ע"ד משלחו דהמקח בטל ובפרט דבני"ד אין הסחורה צריכה שומא לחלק א"ע וי"ל דכשמכר חלקו הוי כחלק א"ע מן השותפות עכ"ד.

ואחר שמצד שם בדברי שאר פוסקים כותב בזה"ל - ואמנם לדינא נראה דבני"ד הדין עם השותף המעכב מכמה טעמים חדא דנראה דאף דבסתמא בשותפים אף שמכר קודם זמנו וכדומה הו"ל כהתנה בין לתיקון כו' היינו בלא הי' שום מדובר ביניהם באופני השותפות ומכירת הסחורה אבל בני"ד שהי' הקנוי' בשותפות בפירוש למכור לאחדים א"כ לא נשתתפו כלל אדעתא למכור הכל ביחד ולכ"ע אם אין השותף הב' מסכים יוכל לבטל המקח, וכיוצא בזה כ' הכ"מ בפ"ד מה' תרומות ה"ט בשם מהר"י קורקס בישוב ד' רמב"ם שם דאף דבתרומה דעומד לתרום לא אתי דיבור ומבטל דיבור מ"מ היכי שא"ל לתרום בדרום ותרם בצפון אף דשינוי זה אין בו קפידיא ואין דרך להקפיד עלי' כיון שעומד לתרום ולכן בלא ביטל אח"כ שליחותו אין זה בכלל שינה בשליחותו ותרומתו תרומה מ"מ היכי שחזר בו מצאה הקפידיה מקום לחול כיון שא"ל לתרום בדרום ותרם בצפון ולא עשה כפי דבריו ונתבטל שליחותו למפרע ע"ש היטב וה"נ י"ל בזה דאף דאין דרך בין השותפים להקפיד נגד אחרים אפי' במכר קודם זמנו, מ"מ בכה"ג שא"ל למכור לאחדים אף דאם לא חזר בו המקח קיים מ"מ בחזר בו זה וצווח מצאה הקפידיא מקום לחול ונתבטל המקח. וע' בתשו' לחם רב סי' ק"ד דגם היכי דהשותפים פטורים בפשיעה משום דהוי פשיעה בבעלים, מ"מ אם שינו מדעת השותפים חייבים ובתשו' פרח מט"א ח"א סי' פ"ה תי' בזה הא דמבואר בטוש"ע סי' קע"ו דאם שינה ממנהג המדינה או עבר ועשה שלא מדעת שותפו חייב לשלם, ואמאי לא חילקו דהיכי דהתחילו להתעסק ביחד פטור, ובע"כ משום דבכה"ג דשינה הו"ל כנעשה ממון השותפות מלוה אצלו ואינו בגדר עסק השותפות כלל וחייב ע"ש, ולכאורה מזה ראוי לדברינו דבכה"ג דשינה אינו בגדר שותף כלל. [הערות

וסיים שם בזה"ל ואמנם בעיקר דין שותף שמה שעשה עשוי לפמ"ש בנה"מ סי' קע"ו סקמ"ח דהא דאמר' דמסתמא הו"ל כהתנה בין לתיקון בין לעיוות, היינו דוקא בדאפשר לתקן העיוות אבל היכי דא"א לתקן המעוות אמר' דמסתמא אינו מסכים ע"ש, 'א"כ לפ"ז נראה דהיכי דהשותף גבר אלם ולא ציית דינא אינו רוצה לשלם שוב גוף המעשה בטל' וכו', אבל היכי דשינה מדברי שותפו בזה שפיר י"ל כסברת הלח"ד ובכה"ג גם המקח בטל אפי' בדאפשר למיהדר וגם הבה"י וב"ש מודים בזה וא"כ גם בני"ד כל המקח בטל. עכ"ל שם במהרש"ם. ולפ"ז בנידן דידן אפי' נימא שיש כאן טענת השותפין וכדומה, מ"מ הלא לא נתרצו הנתבעים לבוא לדין זה כמה שנים וכנ"ל, א"כ לדברי המהרש"ם אין כאן כלל דשותף מה שעשוי עשוי. וא"כ אין כאן קנין להמצה כלל, כי הלא צד התובעים לא הסכימו לכל הקנינים כאשר הודיעו כמ"פ

השואל: כ"ז דמיירי כאן הוא בשותפים שנשתתפו והסכימו על המעשה רק שמיחה אח"כ, משא"כ נידון דידן, ועוד מה שכ' שנעשה כמלווה, ראה לקמן דבאופן שהוא גבר אלם ואינו רוצה לשלם, אינו שותף בכלל].

ועוד - ממשיך במהרש"ם - דהא מבואר בשו"ת פרח מט"א ח"א סי' פ"ט בדין ראובן ושמעון שהי' שותפין עם לוי ויהודה, היינו ר"ש כת א' ולוי ויהודה כת א', ושמעון חלק א"ע בחלקו וחלק ראובן מהשותפות וראובן הי' בעיר ושתק, ורצה חכ"א לדמותו לירד בדין ואיתא במתא [דאמר' שתיקתא כהודא דמיא], וכ' הוא ז"ל לדחות הדמיון מכמה טעמים ולבסוף כ' ואעיקרא דדינא לא דמי כלל דהתם כיון שירד שותפו לדין והי' בעיר ולא בא לטעון ודאי קיבל עליו כל מה שיגזרו הדיינים ושליחותי' קעביד, אבל מה שעשה שותפו בעצמו יש ביד שותפו לסתור מעשיו בכל עת ואף שלא מיחה בשעת חלוקה מה בכך הרי יוכל לסתור מעשיו גם אח"כ, ואין לומר מדשתק הוי כהסכים למעשיו כבר כ' הסמ"ע דל"מ בזה שתיקה, וכ"ה במהריב"ל ח"א סי' ל"ט דשתיקה בזה לאו כהודאה דמיא, ולכן אין החלוקה מועלת כלל לחלק ראובן, ועוד דהא דמהני הסכים למעשיו גם בלא קנין, זהו רק אם השתדל לתועלת השותפות אע"פ שבא אח"כ להפסד הרי סביר וקיבל שותפו כיון דמעיקרא הי' מעשיו לתועלת השותפות וקימו ושליחותי' קעביד, אבל כל שהשותף בא לחלוק שלא מדעת שותפו לא אמר' במה ששתק שהסכים למעשיו או שליחותי' קעביד, דמעולם לא עשאו השותף שליח אלא לקיים השותפות, ואפי' בזה מצי אמר לתקוני שדרתיך כו' וכ"ש בהא עכת"ד שם, וא"כ ה"נ בני"ד דנשתתפו למכור לאחדים בשותפות והוא עיוות שלא מדעת שותפו וביטל כל השותפות א"כ בכה"ג ודאי דמצי מעכב דלאו שליחותי' קעביד ואף דהכא אדעתא למכור העץ נשתתפו מ"מ הרי לא נשתתפו רק למכור לאחדים שהרוח עולה הרבה כידוע משא"כ במכירה ביחד.

רברים, ואיך המצה של הקונה כשקונה אותו¹.

ועוד ראיתי במשנה ברורה חשש כזה בהל' ציצית בסי' י"ד ס"ה, שכ' המתבר דטלית של שותפין חייבת בציצית, דכתיב על כנפי בגדיהם. כ' במשנה ברורה בס"ק י"ח בשם הפמ"ג, ואירי שחבירו מרוצה שילך חבירו בו, והוא בלי ציצית חייב לעשות בו ציצית, אבל שותפין ויש בו ציצית ואחד מקפיד על חבירו שלא ילך בו אפילו יש בו כדי חלוקה, ובכל חלק שיעור טלית, אפי"ה אם לובשו בגזילה ומברך עליו עובר בלא תשא כי חלק האחד שבו ב' ציצית אינן שלו, וכ"ש אם אין בו עדיין ציצית [פמ"ג], ולפי"ז בטלית שנשאר להיורש מאביו ושאר אחיו מקפידין עליו יש ליזהר שלא לברך עליו עד שיתפשרו ביניהם, עכ"ל, ובכך בנידון דידן כשצד התובעים מכריזים ומודיעים שאינם מוותרין בשו"א, וא"כ אפי' נימא דקנאו, מ"מ ברכה בודאי לא יברך, [דאפי' קנאו משותף א' חלקו של שותף השני לא קנה]. וכי"ז אפי' בשותפות סתמא, ובשותפות זו דנד"ד הוא גזל ממש בכ"א וכנ"ל, כי הממונה לא נתמנה ע"י האקרו"ט כמבואר בהשטאטוטע"ן.

וכי"ז על הצד דיש כאן אפי' ספק של שותפות, וא"כ כ"ש וכ"ש בנידון דידן כשאינן כאן שותפות מכמה טעמים המבוארים לעיל, חזרה דין המצה למצה גזולה לגמרי, שלא נקנה בשינו [כי אין כאן כוונה] וכן לא נקנה בשינוי רשות, כי אין כאן יאוש כנ"ל, וגם לא מכח דשותף כל מה שעשוי עשוי. וגם לא הוי ממון המוטל בספק כי נחתי אדעתיה דגזלנותא, ואפי' הוי ממון המוטל בספק ג"כ אין יוצאין בה כמבואר לעיל.

- ן -

א"א ניחא ליה לאינש דליעבד מצוה בממוני'

ופשוט מאד דל"א ניחא לאינש וכו' במקום שהבעלים מקפידים, ומזה הטעם אין יוצאין בלולב הגזול רק אדרבה כגון דא נאמר הלעיטוהו לרשע וימות' [לשוון הגה"ק בעל שו"מ מהדו"ק ח"א סי' ת].

1. ועי' לקמן מדברי המחנ"א בדין אתרוג כשלא שילם קודם יו"ט, ע"ש.

וכ"כ בשו"ת בית שלמה (או"ח ח"א סי' נ"ז בשאלה השלישית) דאפי' בחפץ של מצוה דאמרי' ניחא ליה לאיניש וכו', מ"מ בגנוב לא אמרי' כן, ע"ש. ולא עוד אלא אפי' במקום שצוה חכמים למחול להגזלן היכא שבא מעצמו לעשות תשובה, הוא דוקא במקום שהנגזל אינו חייב לאחריים כלום משא"כ בנידון דידן שהנגזלים חייבים הון תועפת למלאות החסרון ממה שנגזלו בניני הקהלה בתמ"ד והמוסדות כולל בנינים בית האופה ובתי אולמות לשמחות וכו' וכו' בחובות עד לאין שיעור וערך. עי' כ"ז במג"א או"ח סי' י"ד ס"ק ז' וסק"י, שוע"ה הל' מציאה ופקדון סכ"ז והל' שאלה ושכירות ס"ה - ועיין שו"ת שו"מ מהדו"ק ח"א סי' ח' ועי' ש"ך חו"מ סי' שסו סק"א בשם ספר חסידים ושוע"ה הל' גזילה ס"ז.

ועוד יותר ראה חומרת הדבר ממה שפסק בשו"ע הרב בעל התניא בהל' גזילה סעיף י' דהא דאסור ליהנות מדבר הגזול, היינו אפי' דברי וויתור שמוותרים במודר הנאה, מ"מ בגזול ובגנוב ג"כ אסורין בהנאה, והוא חמור ממודר הנאה, וכמ"ש בטעם הדבר בפתחי חושן [להגרי"י בלויא שליט"א] בפ"א סקעי"ז דאע"פ שאין הבעלים מקפידים על שימוש מועט, מ"מ כל זמן שהוא ביד גנב או גזלן מקפידים גם על שימוש כזו.

- ז -

אין כאן לישה ונתינת מים לשמה

ובכלל שנדון בדבר הנ"ל דנימא דקניא בשינוי, היינו ע"י הלישה וכדומה, נתעורר לי עיון בדבר זה אפי' באופן דבאמת קונה בשינוי, כי הנה המחבר בהל' ציצית בסי' יא ס"ו כ' אם עשאם מצמר גזול, פסולים, דכתיב: ועשו להם (במדבר טו, לח) משלהם, וכ' הרמ"א ודוקא שגזל החוטיין, אבל אם גזל צמר ועשאן חוטיין, כשרים. מיהו לכתחלה אסור לעשותן. וכ' ע"ז בט"ז סק"ה זהו דעת נ"י דמביא ב"י דס"ל דקניא ביאוש ושינוי הגוף, ונ"ל דהך שינוי הגוף ר"ל שינוי השם דמעיקרא צמר והשתא חוטיין וכו', ...ע"כ נ"ל דהרמב"ם ס"ל וכו' דיאוש בכ"מ קני לבד מהקרב' משום דמצוה הבאה בעבירה היא וכתבו התוס' ר"פ לולב הגזול דכל מצוה דאורייתא הוויין כקרבן לענין זה, מ"ה לענין ציצית

נמי לא מהני יאוש ושינוי השם מטעם זה, ומלבד זה הוא עכ"פ מאיס טפי הק מצוה הבאה בעבירה מהך מלתא שכ' השי"ע לפני זה דפסולים מטעם ביזוי מצוה, וכבר הוכחנו שם דאפי' בדיעבד פסולה ק"ו בהנך, ע"כ נלע"ד דאין לסמוך על פסק זה של נ"י להכשיר בעשאן חוטיין, אלא גזול בכל גווני פסול כמשמעות דברי הרמב"ם ותמהתי על רמ"א שפוסק כנ"י כאן נגד דברי הרמב"ם באיסור דאו' ובפרט שהנ"י לא הביא דברי רמב"ם כלל.

ובפמ"ג כתב בביאור שי' הרמב"ם שהביא הטו"ז דהוי מצוה הבאה בעבירה, דהא בתרמ"ט מבואר דכל שלא סייע במצוה ליכא מצוה הבאה בעבירה, י"ל תדא כמ"ש הא"ר דטוי' לשמה הוי מצוה הבאה בעבירה [היינו כי בעת הטוי' נעשית מעשה הגזילה, וא"כ הא הוי מצהב"ע], ועוד דאימת קנה בטוי', וקודם טוי' לאו דידיה הוא, תו לא הוי טוי' לשמה מקרי, דלאו דידיה ולא ברשותיה, עכ"ל הפמ"ג ומבואר כוונתו דלא אמרי' כאן כעין גיטו וידו באים כאחד, רק מכיוון דקניא בעת הטווי' שוב לא הוי טוי' לשמה, אף דבשעת מעשה נקנה לו'.

ובכן כן הוא אפי' באופן דנימא דקניא בשינוי מעשה, מ"מ הלא אימתי קניא בלישה שאז הוא השינוי, וא"כ לדברי הפמ"ג שוב לא הוי הלישה לשמה, והא אני בין המחמירין שאני מהדר לקנות שמירה משעת קצירה ל'כל' ימי הפסח אף שאינו מעיקר הדין, וע"כ נפשי בשאלתי לדעת דין מצה זו, האם הוי כנילושה לשמה או לא, כי הלא גם על לשמה אני רוצה להקפיד (כמבואר בשו"ע) וכאשר נהגו להקפיד שיהא הכל לשמה ואפי' הקצירה! וגם נתינת המים לעיסה שגם בה אנו נוהגין כהמנהג (המובא בשם רש"י פסחים מ: ד"ה וממאי, כמובא בשועה"ד

ז. ולפ"ד הפמ"ג גם האל"י רבה מודי לכאו' לדברי הטו"ז, דעיין בקו"א סק"ג דהא"ר חולק, אולם אי נימא כדברי הפמ"ג גם הא"ר מודי ע"ש.

ח. ועוד נתערור לי ספיקא בענין לשמה, אי בכלל נאמנין בכוונה לשמה למצות מצוה, כי כ' בנתיבות המשפט (סי' ל"ד) דמש"כ בשו"ע דהחולק עם הגנב אינו נפסל לעדות, הוא דוקא שלא נשתמש בהגזילה וגם לא עשה שינוי בהגזילה, אבל אם אכלה, או עשה שינוי, או נשתמש בה, מיפסל ע"כ, ויש לעיין אם מי שפסול לעדות נאמן בכוונה לשמה.

תנ"ג סעיף ט"ז) שיהא לשם מצות מצוה, ואם אינו שלו רק שקונה אותו אח"כ בלישה האיך הוי נתינת המים לשם מצות מצוה. ואנו נוהגין להחמיר בכל חג הפסח להשתמש במצות המהודרים למצות מצוה, וכמ"ש בחק יעקב סי' תנ"ג סוף סקט"ו ע"ש.

ועי' חזון איש נגעים (סי' יג אות טז ד"ה מ"ג ר"ש ב') וז"ל, נראה דאם גזל מים פסול דהא קיי"ל שחטו שלא בעץ ארז פסול והיינו דבשעת שחיטה צריך אזור מיוחד למצותו וה"נ בעינן בשעת שחיטה מים חיים מיוחדין למצותן ואם אין האזור והמים שלו אין כאן יחוד למצוה וכן בשעה שמערב הדם במים צריך שיהיו המים מזומנין למצותן ע"כ.

- ח -

איסור אפי' בתנור גזולה, והתהוות המצה באיסור

ועל כל הנ"ל עוד ניתוסף איסור תמור במצות אלו כי יש בהם מצוה הבאה בעבירה כי כל התהוות המצוה ע"י העבירה, כי הדין פשוט דאף בקרקע שאינה נגזלת עכ"ז המשתמש בה עובר על לאו דלא תגזול, [ואדרבה זאת הוא פירוש, דאינו נגזל, שאינה נקנה להגזלן ועובר בכל רג על לא תגזול, משא"כ שאר דברים שמתחייב על ידם לשלם, ואינו עובר בכל רגע על איסור לא תגזול]. כ"מ בשו"ע חו"מ סי' שע"ז ס"א, וכן הוא לשון הרמב"ם פ"ז מהל' גניבה הי"א, ומקורו בספרי פ' שופטים, ועיין בשו"ת ד"ח חו"מ ח"ב סי' ס"ז, ואף לדעת הטור שאינו עובר על הלאו אבל עיין בסי' שני"ט דעכ"פ נקרא גזלן, ועי' סמ"ע סי' שע"ז סק"ב.

וראה עוד לשון נורא בס' חסידים בסימן תקצ"ה, ראובן גזל קרקע אחד והוריש לבניו זרעו לזרע זרעו כמה דורות, אם היו יודעים היו חייבים להתזיר לזרע זרעו של נגזל, 'זכולם נדונים בגיהנם' אע"פ שאין עדים ושטר, ואל יאמר אדם שתופס ממון תבירו בעולה אם תופש שוה ליטרא ונתן כמה ליטרין לצדקה לא יאמר יחשבו לי הנתינה כנגד הגזילה, 'טוב לו לאדם שלא יגזול שוה פרוטה ולא יתן הרבה לצדקה' מאשר יגזול מעט ויתן הרבה לצדקה. עכ"ל הנורא.

ובכן בנידון דידן המשתמשים ואופין בתנור בית האופה שלא

ברשות, עבירה הוא בידם ועוברין על לא תגזול, וא"כ כיון שאי אפשר למצה בלי מעשה האפי' וזה נעשה בעבירה, נמצא שהמצה ע"י עבירה באה לידו.

ואף שהי' סברא לומר דרק כשצריך להאיסור גזל כדי לקיים המצוה מיקרי שע"י העבירה בא לידו, משא"כ כאן שאינו צריך להאיסור גזל שבתנור, שהרי הי' יכול להאפות במקום שאינו של גזל. אבל עיין בשו"ת כתב סופר או"ח סי' לה (ד"ה ונתזור) שדחה סברא זו, דאדרבא בכה"ג ודאי גרע יותר, דמכעיס יותר להקב"ה דהי' אפשר לו לעשות בהיתר ועשה באיסור דמאוסה מצוה זו ביותר לפני ה', ואפשר לכ"ע מצהב"ע כה"ג לא יצא, ורק כשאין המצוה באה ע"י העבירה כלל ואין לה המשך למצוה כלל, אבל משום שהי' אפשר לו לעשות המצוה זו באופן אחר לא נאמר דלא נחשב מצוה הבאה בעבירה. עיי"ש.

איסור הנאה מהתנור אינה ניתרת לעולם

וכאן הלא מיירי גם מגניבת קרקע דקי"ל דאינה נגזלת וא"כ אסור בהנאה בכל רגע, כמ"ש בטור חושן משפט סימן שסט כתב הרמב"ם דאסור ליהנות מדבר הגזול אפילו אחר יאוש, וכ"כ המת' בסי' שניזן אסור ליהנות מדבר הגזול, וכל ההיתר הוא רק באופן דקנניא ביאוש וכו' ושינוי רשות ואי קרקע אינה נגזלת, כי אינו מייאש לעולם, בודאי עוד אסור, והוא חמור יותר כי לעולם לא יותר ביה איסור ההנאה בדבר הגזול, כי כל ההיתר הוא מכח שקנאה בשינוי וכדו', ובשו"ע (סי' שס"ט סב) כ' שאסור ליכנס בבית גזול, וכ' בשו"ע הרב (שם סי"א) שאסור ליכנס בבית גזול בודאי בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים או לעבוד בשדה גזולה בודאי (ולענין מצוה שלא תהא באה בעבירה מחמירים אפי' בסתם כמ"ש בא"ח סי' תרמ"ט) ואפי' נמכרה לא' ולשלישי ולרביעי שהקרקע אינה נגזלת ואינה יוצאה מרשות בעלים לרשות מי שהוא בידו לעולם וכו', וכמו שפי' התוס' (סוכה ל:) קרקע אינה נגזלת. שאינה קנויה לגזלן בשום יאוש, דלעולם היא בחזקת בעלים.

וא"כ המצה לפ"ז יש בה חשש חמור של מצוה שבא לידו ע"י העבירה כי הלא נתעביד באיסור הנאה של דבר הגנוב, וא"כ דבקרקע

אינו שייך קנין דקרקע אינה נגזלת בוודאי אסור. כי הדין פשוט כל מצוה שעיי עבירה בא לידו אסור לברך עליו, ולכתחילה אין לצאת בו יד"ח המצוה, ולכמה פוסקים אין לברך גם ברכת המוציא אי"כ אין לברך כי ספק ברכות להקל, חוץ מברהמ"ז שהיא דאורייתא יש להחמיר. ואי"כ בנידון דידן שהמצוה הנאפה בתנור הגזול (אפי' באופן שהקמח והמים הן מביתו) הרי מצוה זו בעבירה בא לידו ולכתחילה אין לצאת בזה יד"ח מצוה, וכשאין לו מצוה אחרת אזי עכ"פ אסור לברך עליו ברכת על אכילת מצוה משום בוצע ברך וגו' ואין זה מברך אלא מנאץ, וכן ברכת המוציא מכח ספק ברכה, ולגבי ברהמ"ז צריכין להחמיר ולברך, ועי' בכה"ח (סי' קצ"ו) דיש להרהר בתשובה קודם הברכה ויכוין ליתן הדמים לבעלים^ט.

איסור הברכה גם על הקונה ולא רק על האופה

הוא דמבואר לעיל דאין יוצאין בה, ואפי' באופן דיוצא בה דאין לברך עליה הוא דאי"ז מברך אלא מנאץ, זהו גם על הקונה ולא רק על האופה הגזלן. דהגם שיש אופנים שהאיסור רק על הגזלן עצמו אבל לא לאחרים שקבלוהו ממנו, כיון שלא בא לידו עיי העבירה (עי' מג"א תרמ"ט סק"ג. שוע"ה סי' תני"ד סק"א), וכנ"ל.

ומ"מ כלל זה אינו נוגע כלל לניד"ד כי לא מיבעיא כשהמים גנובים הרי לא נעשו בו שום קנין [כמבואר לעיל] ועדיין הם של נגזל, אז ודאי

ט. עיין סי' תנ"ד ברמ"א ס"ד שצ"י לתרמ"ט (ומיירי שם אפי' כשקנאו בשינוי) ועי' בשו"ע הרב סי' תנ"ד ס"י שמביא טעם לזה שנראה כמברך על עבירה שנזדמנה לידו. ועיין עוד מ"א ס' תקפ"ו סק"ד דאף בתקע בשופר גזולה שיוצא שבעיקר השמיעה אין בה איסור גזל עכ"ז לא יברך, וכן במגילה עי"ש, ועיין בשו"ע ס' תנ"ד סי"ב לגבי איסור הוצאה שהאיסור אינו בעין כלל, יכול לברך רק משום שלא בא לידו עיי עבירה, נמצא דסבירא להו שדין זה שייך בכל מקום. ועי' באגר"מ אור"ח ח"ג סי' ס"ה מסתפק דאולי דין זה דאיסור לברך אף בשיוצא חובת המצוה חידוש הוא, ודוקא בגזל חטים וכיוצא. ולפי מה שציינתו לעיל מכ"מ בשו"ע ר"ר ובמ"א ל"ק כלום, ואינו תמי' כ"כ. וכ"ש בנידון דידן שגם המים גזולים אין נפק"מ, שגם האגר"מ מודה עיי"ש. ועיין ברכי יוסף אות ד' בשם זקינו מוה"ח אוזלאי.

ולגבי ברכת הנהנין עיין סי' קצ"ו בב"י, ומג"א ריש הסימן, שו"ע קצ"ו ס"ג.

שגם הקונים אסור לצאת בו, שהרי גוזלים אותו בשעת האכילה והווי מצוה הבא בעבירה (כני"ל בשם שדי חמד), רק אפי' יהיו המים והקמח שלהם (לדוגמא שהביאם מבתם) - שאז האיסור לצאת בו ולברך עליו מכח שבא לידו עי"י עבירה שנאפה בתנור גזולה (כני"ל) - ולאחרים מאחר שלא בא להם עי"י עבירה לכאורה היה צריך להיות מותר, אמנם בנידון דידן הקונים אין להם דין אחרים כי כל המצות שנאפו בבית האופה נאפו לימכר ודינם כמי שנעשה בשבילם ובאופן זה ליכא ההיתר של אחרים כמ"ש בחכמת שלמה סי' תרמ"ט דמה שלאחרים מותר היינו רק למי שלא נעשה העבירה בשבילו אבל למי שנעשה העבירה בשבילו ודאי פסול, כמו דין מבטל איסור לכתחלה דקנסינן ליה כמבוא' ביו"ד סי' צ"ט ס"ה.

ועיין גם בתשו' הריב"ש סי' תצ"ח שכ' דאף הקונים הוה כמי שנתבטל בשבילו, וז"ל: לאחרים מותר היינו לאחרים שלא נתבטל בשבילם, אבל למי שנתבטל בשבילו אסור לו וכאן הרי הוא נתבטל לכל הקהל למי שירצה לקנות, ואעפ"י שלא נעשה בשביל אדם מיוחד אלא על הסתם בשביל מי שירצה לקנות הרי הוא כמי שנעשה בשבילם ביחוד עכ"ל. והובא דבריו בהג' רעק"א סי' צ"ט. (ויש לעיין מהו הדין בסמוכים על שלחן הלוקח אם מותר לאכול ולצאת המצות). ועיין כן גם בספר החיים (סי' תרמ"ט קונטרס שונה גזל בעולה משנה י"ח) דהיכא שעבר וקנה מהגזלן ועבר על לפני עור לא תתן מכשול הוי מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא בו.

- ט -

חשש חמור בשכירות הבתים לחבורות

ועוד כי לכאורה הוא הרבה יותר חמור דהא קי"ל דאסור ליהנות מדבר הגזול, ועל כל אלה אם הנתבעים משתמשיין בה שלא ברשות [היינו שננקוט שייך להתובעים] הלא חייב להעלות ששכר, ואית כאן גזילת השכר, והרווחת ממון מהמצוה בעקעריי, וכמ"ש במח' בסי' שס"ג סי"א בזה"ל, הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, שאמר לו צא, ולא יצא, חייב ליתן לו כל שכרו. ואם לא אמר לו צא, אם אותה חצר אינה עשויה לשכר, אינו צריך להעלות לו שכר. ואף על פי שהוציא את בעל הבית

בעל כרחו מן הבית והוא דר בו ואם התצר עשויה לשכר, אף על פי שאין דרך זה לשכור, צריך להעלות לו שכר, שהרי חסרו ממון. וסתם בתים בזמן הזה קיימי לאגרא ואף על גב דעדיין לא השכירו מעולם, עכ"ל המח'. הרי לך שאם אמר לו צא חייב לשלם באיזה אופן שיהי, ובנד"ד הרי התובעים מודיעים ומכריזים צא, בכל עת].

ושם בס"י כ' המח' יותר שיש אומרים שזה שאמרנו בתצר העשויה לשכר חייב להעלות לו שכר, אפילו שכרו מראובן ונתן לו השכר, ונמצאת שאינו שלו אלא של שמעון, צריך ליתן לשמעון שכרו, עכ"ל. א"כ במצה כשאנו קונין המצות איכא חלק שמשלמין עבור המקום וא"כ איך משלמים להנתבעים, שהלא מה שמשלמין הרענ"ט להמקום כששוכרין לחבורות, שהוא ודאי קיימא לאגרא, כיהודא מוכן להשכיר בכל לילה. ולפי"ז שהוא גזולה א"כ חשש חמור יש בזה כשאופין בתבורה, היינו ששוכרין חדר אחד בבית האופה ללילה א', שאז משלמין במיטב על שכירות המקום, והא זהו ההלכה המפורש כאן בדברי המח', שחייב להעלות שכר להבעלים, אף שכבר שילם להגזלן. וכשלא שילם לבעלים הראויים הלא נתעביד ונאפה בתנור גזולה וכו' וכנ"ל.

- י -

לא קנה המצות כי לא שילם להבעלים

ובכלל יל"ע כי לא שילם להמצה, כי לא שילם להבעלים כלל, וכן לא שילם על חלק המים, וע"כ מי קנייה הקונה להמצה בכלל, או נימא דאוכל מצה שאינו שלו כלל. ועי' מ"ש במחנה אפרים (קנין משיכה סי' ב') באתרוג שאם לא שילם קודם יו"ט לא הוי לכם מה"ת, וא"כ בנ"ד אם אין במוכרים דין בעלים הלא אין המעות קונות, ועוד מי מינה ממנה זו שיקבל שכר מהקונים, ואין לו כח להקנות וכו'. וכן שלא שילמו שכר הרענ"ט והמים לבעלים הראויים, ואין לומר דקנייא בשינוי רשות דהא צריך כוונה לזה, וכמ"ש לעיל מדברי המקו"ח ואמרי בינה ועונג יו"ט ואי לאו הכי לא קנו כלל.

ועי' עוד יותר במשנ"ב סי' תנ"ד סקט"ו דאף אם נתן לו הקפה, אם לא היה מרצונו הטוב, ג"כ יש לחשוש שאינו יוצא, וז"ל ויש עוד פרט

אחד מה שמצוי להכשל בו כגון אם קנה מצה ומשכן לרשותו אם המוכר גלה דעתו בעת מכירתו שדחוק למעות ואינו יכול למכור בהקפה וע"כ עייל ונפיק אחריו אזוזי ומדחתו בלך ושוב ואינו נותן לו מדינא לא קנה כמבואר בח"מ סי' קי"ז וממילא אינו יוצא בהם אח"כ ידי חובת מצה מן התורה, עכ"ל, וא"כ כ"ש בנידון דידן שיש לחשוש אולי לא שילם כלל להבעלים הראויים, וכ"ש שלא נתנו לא רשות ליקח בהקפה.

- יא -

איסור הנאה מדבר הגזול או לקנות אותה

ועל כל זאת חוץ מהחשש שיש בעצם עשיות המצה לא ג"כ רובץ עליה שאר איסורים מדיני גניבה וגזילה. דהלא הלכה רווחתא בחו"מ (סי' שני"ז ס"א) אסור לקנות מהגנב החפץ שגנב ועון גדול הוא שהרי מחזיק ידי עוברי עבירה וכו', וברמ"א, וכן אסור לסייע לגנב בשום דבר כדי שיגנוב, ובט"ז שם דאסור לסייע אפי' בספק אם הוא שייך לגניבה יש לזהר, וכ"פ בשו"ע הרב (חו"מ הל' גניבה וגזילה) וכ' שע"ז נאמר חולק עם גנב וכו', ובר"י בפרק בתרא דיומא והרמב"ם בהל' תשובה מנו החולק עם הגנב בין הדברים המעכבים את התשובה.

וכ' עוד בשו"ע הרב (סי') דאפי' הנאה שגם בעלי' לא היו מקפידים עליה אסור ליהנות ממנה וכו' (עי' בשו"ע סי' שס"ט ס"ב), ועי' ל' הטור (סי' שני"ז) שאסור לקנות שום דבר, וכ"ה ל' הטור (סי' שס"ט) אסור לקנות שום דבר מהגזלן ואסור להחזיק ידו ולסעודו בשום דבר מפני שהוא מחזיק ידי עוברי עבירה, ובערוך השלחן שאפילו דבר שאינו גנוב אסור לקנות ממנו, [ובכן אפי' נצדד ונאמר שהעצים והחטים לאו גזולים הם, מ"מ הלא גנב הוא]. וא"כ כאן מיירי מקרקע שאינה נגזלת בשו"א, ולעולם אית ביה איסור הנאה, א"כ בכל קנין וקנין כרוך בו איסורי הנעה וסיוע לגניבה וגזילה, חוץ מהחשש חמור שאין יוצאין בה כמבואר בשו"ע, וכנ"ל.

*

עכ"פ נחזור לעצם השאלה, מהו בדין מצה זו לקנותה למצות מצוה, ואקדים מילה ושתיים. לית דין צריך בושש שמצה שיש בה אפי' 'סרך'

של מצה גזולה אינו המצה שברצונינו לקנות על חג הפסח, בו בזמן שעל שאר הדברים אנו מחמירין מאד, ומשלמין עד אפי' עשרים ושלשה דאללאר למצות מצוה, כאשר ידוע כ"ז למו"ר שליט"א, וכאן המדובר מחסידים ואנשי מעשה שמנהגם להדר במצות ולהחמיר לצאת כל השיטות אף שיטה יחידאה, ומחמירים ליקח מצות שמורה משעת קצירה אף לרוב הפוסקים יוצאים במצות פשוטים שמירה משעת לישא ולכל היותר משעת טחינה, ושמירה משעת קצירה אינו אלא דעת יחידאה שיטת הרי"ף, ולרוב הפוסקים אינו אלא דרבנן רק לפני חדש הוי מה"ת, ואפי' לפ"ז די במצת מצוה ללילות הסדר ולא יותר, ומחמירים עפ"י החיי אדם שכ' בשם הגר"א להחמיר לאכול כל הפסח רק מצות שמורה משעת קצירה, ומזילין על זה כסף הרבה מאוד, וא"כ לבי מהסס בי בדין מצה זו האם אין בה חשש מצה גזולה שאינו לכם, מצוה הבאה בעבירה, הנאה מדבר הגזול [שהוא מדברים המעכבים את התשובה כנ"ל], מסייע לעוברי עבירה, מצה שלא נקנה להקונה, מצה בלי תשלומין לבעלים הראויים, מצה שאין לברך עליה, ולכל המוטב מותר לברך אבל נקרא מנאץ. כ"ז הוא חלק מהגיורי לבי שהעליתי במצודתי לבאר לי שאלה חמורה זו, ואפיל תחינה לפני מו"ר שליט"א שיורינו כדת של תורה בדבר זה'.

ואסיים דברי בברכה שיזכה מע"כ מו"ר שליט"א עוד רבות בשנים להרביץ תורה ויראה לעדת צאן מרעיתו, השותים בצמא את דבריו, דברי ה' אשר חיים הם למוצאה, הן ברדבר ה' זו הלכה והן בדרי מוסר והתעוררות טללי תחי', עדי נזכה להתראות בקרוב בעיר ה' שמה בירושלים עיה"ק בביאת בן דוד במהרה בימינו אמן.

א"ד תלמידו הנאמן הכו"ח מריחוק מקום וקירוב לב,

המצפה לתשובה מאהבה

הק'...ראה"כ כולל... פה בארא פארק יצ"ו

י. ואקדים עוה"פ כי כל מה שרשמתי עד כה לא ציינתי רק כמה כמה דמטא לידיה, ועל פי כלל זה שבמצות מצוה עכ"פ, אני רוצה להדר על כל השיטות והחומרות, וע"כ אני מקוה על תשובתו של מו"ר שליט"א אם יש בזה כדי לחשוש, ובפרט לפי מה שהביא הה"ק מסאטמאר זי"ע בשו"ת דברי יואל סי' קל"ז אות ד' בענין ס"ס במצות עשה, ועיי"ע בויואל משה מאמר ישוב א"י אות ס' שהאריך בענין אי יכול לצאת מצות עשה ע"י ס"ס.

אחרית דבר

בקוצר אמרים

מצה שנילוש במים ממעיין הנגזל - באופן שהגזלן לא קנאו

שינוי מעשה ואינו מכויץ לקנות אינו קונה, - אף כי בכל מקום פשוט ששינוי מעשה שאינו חוזר לברייתו קונה, וכאן הרי אין לך שינוי מעשה גדול מזה שהמים כבר נילוש ונאפה, אך כל זה רק באופן שהגזלן מכויץ לקנותו בשעה שעושה השינוי, משא"כ בנידון דידן שמטעים את הציבור לומר שאינם גזל בידם אם כן גם הפועלים אינם מכוונים לקנותם דהא סבורים שהם שלהם, נמצא שע"י השינוי בכי האי גוונא לא קנה הגזלן את הגזילה בשינוי מעשה ועדיין הם של נגזל.

(עיין **ערך ש"י או"ח סי' תנד דבכה"ג הדין כמ"ש בשו"ע חו"מ סי' ערה** סעיף כה) דהעודר בנכסי הגר וכסבור שהם שלו לא קנה הואיל ואינו מכויץ לקנות, וכ"כ **התוספות** (ב"ק דף צ"ה ע"ב, ב"מ דף מג ע"ב ד"ה משלם, ודף קי"ז ע"ב, ע"ז דף ז ע"ב) דמהאי טעמא אומן ששינה לא קנה, ומובא דבריהם **בש"ך חו"מ סי' שו סק"ו**, וכ"כ **במקו"ח או"ח י' תנד סק"ב**, **אמרי בינה** דיני פסח סי' כה, ועיין שו"ת **מהרש"ם ח"ג סי' קמו** בענין לשחות עופות למי שדרכו לגנוב עיי"ש)

ולענין **ביטול המים בעיסה** עיין במס' ביצה (לח ע"ב) דאיסורא בטיל ממונא לא בטיל, ועיין נתה"מ סי' רכט סק"א, קרבן פסח כאן באו"ח סי' תנד ס"ד, והכא אפילו איסורא לא בטיל דהרי המים הוי מעמיד, ועוד דהמבטל איסור לכתחילה אסור.

ולענין אם הוא באופן שגזל רק **פחות מש"פ** עיין בדעת סי' תרמט בשם תוס' רי"ד דשלו לא הוי, ובמה שמציין לישועות יעקב שם סק"ה,

ובהג' גליוני הש"ס ביצה שם.

שינוי רשות לחודי' לא קנה

הדין פשוט דשינוי רשות בלא יאוש אינו קונה (מג"א סי' תנ"ד סק"ה). בנידון דידן: אפי' מי שקונה המצות, עדיין לא קנאו בשינוי רשות כיון דלא הוי יאוש.

(עיין במג"א הנ"ל ובסי' תרמ"ט סק"ג ומקורו בגמ' סוכה דף ל'.

ועיין ב**נודע ביהודא** מהדרו"ת סי' עז (ד"ה ועוד נלע"ד לכאורה) דבכה"ג אמרינן דהנגזל הוי עד א' שנאמן באיסורין דלא נתייאש, ובפרט בנידון דידן דכל הירא את דבר ה' יעשה מה שבידו לשלם להנגזל ולקנותו כדין, וכעין סברא זו כתבו **התוס'** (ב"ק קיד ע"ב ד"ה המכיר) בספרים דאין רגילות להתייאש בהם דכיון שהגנבין מוכרין אותו לישראל, לבסוף חוזרין להבעלים, עיי"ש, וכן פסק **הרמ"א** חו"מ סי' רלו ס"ח, וסי' רנט ס"ג).

דין מצה גזולה כשלא קנאו בשינוי

הדין פשוט דאין אדם יוצא יד"ח במצה גזולה אם לא קנאו בשינוי (שו"ע או"ח סי' תנ"ד ס"ד). בנידון דידן כפי המבואר לעיל הרי לא קנאו בשינוי, א"כ יש להן דין מצה גזולה, שאין יוצאין בו יד"ח מצה, ואפי' בדיעבד צריך לחזור ולאכול, (והטעם דמצה בעינן לכם כדילפינן מחלה ועוד שבאכילה זו שמקיים בה מצות עשה של אכילת מצה גזולה והוי מצה הבאה מעבירה).

(רא"ש פ' כל שעה סוסי' י"ח, וכ"פ **הרמב"ם** פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"ז, ב"י, וב"ח, לבוש, שו"ע סי' תנ"ד ס"ד)

דין השתמשות בתנור גזולה

הדין פשוט דאף בקרקע שאינה נגזלת עכ"ז המשתמש בה עבר על לאו דלא תגזול. בנידון דידן המשתמשים ואופין בתנור בית האופה שלא ברשות, עבירה הוא בידם ועובר על לא תגזול, וא"כ כיון שאי אפשר למצה בלי מעשה האפי' וזה נעשה בעבירה, נמצא שהמצה ע"י עבירה באה לידו.

(שו"ע חו"מ סי' שע"ו ס"א, וכן הוא לשון **הרמב"ם** פ"ז מהל' גניבה הי"א, ומקורו בספרי פ' שופטים, ועיין בשו"ת ד"ח חו"מ ח"ב סי' ס"ז, ואף לדעת הטור שאינו עובר על הלאו אבל עיין בסי' שנ"ט דעכ"פ נקרא גזלן, ועי' **סמ"ע** סי' שע"ו סק"ב.)

(ואף שהי' סברא לומר דרק כשצריך להאיסור גזל כדי לקיים המצוה מיקרי שע"י העבירה בא לידו, משא"כ כאן שאינו צריך להאיסור גזל שבתנור, שהרי הי' יכול להאפות במקום שאינו של גזל. אבל עיין בשו"ת **כתב סופר** או"ח סי' ל"ה (ד"ה ונחזור) שדחה סברא זו, דאדרבא בכה"ג

ודאי גרע יותר, דמכעיס יותר להקב"ה דהי' אפשר לו לעשות בהיתר ועשה באיסור דמאוסה מצוה זו ביותר לפני ה', ואפשר לכ"ע מצהב"ע כה"ג לא יצא, ורק כשאין המצוה באה ע"י העבירה כלל ואין לה המשך למצוה כלל, אבל משום שהי' אפשר לו לעשות המצוה זו באופן אחר לא נאמר דלא נחשב מצוה הבאה בעבירה. עיי"ש)

דין מצה הנאפה ע"י גזילה לגבי מצות מצה ולגבי ברכות

הדין פשוט כל מצוה שע"י עבירה בא לידו אסור לברך עליו, ולכתחילה אין לצאת בו יד"ח המצוה, ולכמה פוסקים אין לברך גם ברכת המוציא א"כ אין לברך כי ספק ברכות להקל, חוץ מברהמ"ז שהיא דאורייתא יש להחמיר. בנידון דידן מצה הנאפה בתנור הגזול (אפי' באופן שהקמח והמים הן מביתו) הרי מצוה זו בעבירה בא לידו ולכתחילה אין לצאת בזה יד"ח מצוה, וכשאין לו מצוה אחרת אזי עכ"פ אסור לברך עליו ברכת על אכילת מצוה משום בוצע ברך וגו' ואין זה מברך אלא מנאץ, וכן ברכת המוציא מכח ספק ברכה, ולגבי ברהמ"ז צריכין להחמיר ולברך, ועי' בכה"ח (סי' קצ"ו) דיש להרהר בתשובה קודם הברכה ויכוין ליתן הדמים לבעלים.

(עיין סי' תנ"ד ברמ"א ס"ד שציין לתרמ"ט (ומיירי שם אפי' כשקנאו בשינוי) ועי' בשו"ע הרב סי' תנ"ד ס"י

(הנה באגר"מ אר"ח ח"ג סי' ס"ה מסתפק דאולי דין זה דאסור לברך אף בשיוצא חובת המצוה חידוש הוא, ודוקא בגזל חיטים וכיוצא, שהיא דבר שאיכא בעין, ואין למילף לאופן אחר עיי"ש. אבל באמת מ"ש ש"חידוש הוא" עיין שו"ע"ה סי' תנ"ד סי' שמביא טעם לזה שנראה כמברך על עבירה שנודמנה לידו. ומ"ש עוד "דאין למילף למקום אחר", עיין מ"א ס' תקפ"ו סק"ד דאף בתקע בשופר גולה שיוצא שבעיקר השמיעה אין בה איסור גזל עכ"ז לא יברך, וכן במגילה עיי"ש, ועיין בשו"ע"ה סי' תנ"ד סי"ב לגבי איסור הוצאה שהאיסור אינו בעין כלל, יכול לברך רק משום שלא בא לידו ע"י עבירה, נמצא דסבירא להו שדין זה שייך בכל מקום. אולם בנידן דידן שגם המים גזולים אין נפק"מ, שגם האגר"מ מודה עיי"ש. ועיין ברכי יוסף אות ד' בשם זקיננו מוה"ח אוזלאי.)

ולגבי ברכת הנהנין עיין סי' קצ"ו בב"י, ומג"א ריש הסימן, שו"ע"ה קצ"ו ס"ג.)

דין הקונים מצות מהגזול

במקום שיש איסור לברך עליו לצאת בו אסור גם להקונים מהגזול (היכא שנאפה לימכר) הגם שיש אופנים שהאיסור רק על הגזול עצמו אבל לא לאחרים שקבלוהו ממנו, אבל כל זה אינו נוגע לנידון דידן, לא מיבעיא כשהמים גנובים הרי לא נעשו בו שום קנין ועדיין הם של גזול, אז ודאי שגם הקונים אסור לצאת בו, שהרי גזולים אותו בשעת האכילה

והווי מצוה הבא בעבירה (כנ"ל אות), רק אפי' יהיו המים והקמח שלהם (לדוגמא שהביאם מביתם) - שאז האיטור לצאת בו ולברך עליו מכח שבא לידו ע"י עבירה שנאפה בתנור גזולה (כנ"ל אות) - ולאחרים מאחר שלא בא להם ע"י עבירה הי מותר, אמנם בנידון דידן הקונים אין להם דין אחרים כי כל המצות שנאפו בבית האופה נאפו לימכר ודינם כמי שנעשה בשבילם ובאופן זה ליכא ההיתר של אחרים (ויש לעיין מהו הדין בסמוכים על שלחן הלוקח אם מותר לאכול ולצאת המצות).

(מג"א תרמ"ט סק"ג, שוע"ה סי' תנ"ד סקי"א, ועיין בחכמת שלמה סי' תרמ"ט דמה שלאחרים מותר היינו רק למי שלא נעשה העבירה בשבילו אבל למי שנעשה העבירה בשבילו ודאי פסול כמו דין מבטל איטור לכתחלה (יו"ד סי' צ"ט ס"ה).

ועיין בתשו' הריב"ש סי' תצ"ח שכ' דאף הקונים הוה כמי שנתבטל בשבילו, וז"ל: לאחרים מותר היינו לאחרים שלא נתבטל בשבילם, אבל למי שנתבטל בשבילו אסור לו וכאן הרי הוא נתבטל לכל הקהל למי שירצה לקנות, ואעפ"י שלא נעשה בשביל אדם מיוחד אלא על הסתם בשביל מי שירצה לקנות הרי הוא כמי שנעשה בשבילם ביחוד עכ"ל. והובא דבריו בהג' רעק"א סי' צ"ט.

א"א ניחא ליה לאינש דליעבד מצוה בממוני'

פשוט מאד דל"א ניחא לאינש וכו' במקום שהבעלים מקפידים, ומזה הטעם אין יוצאין בלולב הגזול רק אדרבה כגון דא נאמר הלעיטהו לרשע וכו', ולא עוד אלא אפי' במקום שצו חכמים למחול להגזלן היכא שבא מעצמו לעשות תשובה, הוא דוקא במקום שהנגזל אינו חייב לאחרים כלום משא"כ בנידון דידן שהנגזלים חייבים הון תועפת למלאות החסרון ממה שנגזלו בניני הקהלה בתמ"ד והמוסדות כולל בנינים בית האופה ובתי אולמות לשמחות וכו' וכו' בחובות עד לאין שיעור וערך.

(מג"א או"ח סי' י"ד ס"ק ז' וסק"י, שוע"ה הל' מציאה ופקדון סכ"ז והל' שאלה ושכירות ס"ה - ועיין שו"ת שו"מ ועי' ש"ך חו"מ סי' שסו סק"א בשם ספר חסידים ושוע"ה הל' גזילה ס"ז)

איטור קניית המצות

הדין מבואר להדיא בשו"ע חו"מ סי' שנ"ו ברמ"א ס"א דאסור לסייע לגנב בשום דבר כדי שיגנוב, וכ' המחבר שם שאסור לקנות מהגנב החפץ שגנב, ועון גדול היא שהרי מחזיק ידי עוברי עבירה, וגורם לו לגנוב גניבות אחרות שאם לא ימצא לוקח אינו גונב, וכ"כ לענין גזלן כס' שסי"ט ס"א אסור לקנות דבר גזול מהגזלן ואסור לסעדו וכו' שכל

העושה דברים אלו וכיו"ב מחזיק ידי עוברי עבירה ועובר על לפני עור לא תתן מכשול.

ועיין ספר החיים (סי' תרמ"ט קונטרס שונה גזל בעולה משנה י"ח) דהיכא שעבר וקנה מהגזלן ועבר על לפני עור לא תתן מכשול הוי מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא בו. ועיין ברמב"ם הל' תשובה פ"ד ה"ג שהחולק עם הגנב היא מכ"ד דברים המעכבים תשובה.

אי נקרא גזלן במקום שאמתלא בפיו שהוא שלו

הדין פשוט היכא דנחית אדעתא דגזלנותא לכו"ע הוי בזה איסור גזל אפי' בספק אי הוי שלו. הן אמת דכשאדם מחזיק בדבר על מנת לדון בד"ת לברר למי הצדק, הי' מקום לדון דאפילו הוא ממון המוטל בספק ליכא איסור גזל, כיון שאין מחזיק בהנכסים בתורת גזל ואינו רוצה בכלל לגזול את חברו, אלא כיון שעדיין לא נתברר מי הוא הבעלים הוא מחזיק ברשותו עד שיתברר הכל על נכון. אבל כאן הרי הכריזו וגילו דעתם פעמיים ושלש שאינם מוכנים לעמוד לדי"ת אצל שום בי"ד כשר בישראל' וגם גילו דעתם בערכאות הרבה פעמים שרוצים להחזיק בכל הנכסים אף אם עפ"י תורה אינם שלהם, וא"כ אין לך גזל גדול מזה.

(עיין שו"ת הרי"ם (או"ח סי"ה) שכ' דמה שספק ממון אין בו איסור גזל הוא רק אי לא נחית אדעתא דגזלנותא, עיי"ש, ועיי"ע ביש"ש ב"ק (פ"ט סי' שמפרש ג"כ הכי).

~ והרבנים ומורי הוראות ישפטו שפוט ~

הזמנה שלישיית והתראת בייד

RABBINICAL COURT
of
YESHIVA NETZ JOSEPH
1487 40th Street
Brooklyn, N.Y. 11210
TEL: (718) 400-9110

בית דין צדק
שיבת בית דין
בשעות עזר וצוק
ר' יעקב דוד מנחם שלישיית
מדינת נ.י.

במצב אליטי

אכבוד רבינו קבלו ור' אהרן פרידמאן חתני וצדק קדם י"ט אב
לג' תש"ס

דע בקבלת התביעות הנ"ל משמיעים ארבע ארבע תעודות דע צדק ופרידמאן.
התביעות אולם התביעות הנ"ל מה בין להוציא התביעות.
התביעות הנ"ל יודעים להסתייג אולם מה בין להוציא התביעות.
או צדק או יעקב או אהרן פרידמאן אולם מה בין להוציא התביעות.
הדיוק שבו אהרן פרידמאן יודע להסתייג אולם מה בין להוציא התביעות.
התביעות הנ"ל יודעים להסתייג אולם מה בין להוציא התביעות.
התביעות הנ"ל יודעים להסתייג אולם מה בין להוציא התביעות.
התביעות הנ"ל יודעים להסתייג אולם מה בין להוציא התביעות.
התביעות הנ"ל יודעים להסתייג אולם מה בין להוציא התביעות.

על התביעות הנ"ל יודעים להסתייג אולם מה בין להוציא התביעות.
התביעות הנ"ל יודעים להסתייג אולם מה בין להוציא התביעות.
התביעות הנ"ל יודעים להסתייג אולם מה בין להוציא התביעות.
התביעות הנ"ל יודעים להסתייג אולם מה בין להוציא התביעות.
התביעות הנ"ל יודעים להסתייג אולם מה בין להוציא התביעות.

מכתב מראשי הקהלה שהושלש אצל הגאון הגדול בעמח"ס ישראל והזמנים שליטי"א

בקרת ה' יתברך

בדבר המריבות אשר בקהילתנו "קהל יטב לב" בחיליאמסבורג, צד א' הקדמך בראשות הרה"ח מר"ה יעקב כהנא נ"י, והרה"ח מר"ה שאול מקרלשטיין נ"י, והרה"ח מר"ה שלמה זלמן סאנדער נ"י, וצד ב' הקדמך בראשות הרה"ח מר"ה בערל פרידמאן נ"י, והרה"ח מר"ה שמואל אבקרלנדר נ"י והרה"ח מר"ה רבחק ראזענבערג נ"י, ושני הצדדים מתאמדי לקדמך עצמך ולדבר בשם "קהל יטב לב" וסאטמאר, וצד ב' חזמינו לדין תורה את צד הא', ולאחר שלא נקטו להחמנות הגישו הדבר לערכאות היית שצד א' החזיקו בכל נכסי הקהל ומסדותיו.

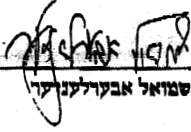
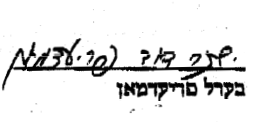
ולמען השלום הסכימו שני הצדדים לחלק כל נכסי הקהל ומסדות החינוך תורה ויראה ובית דהל והפשוטיים להם שבקיר וייליאמסבורג לשני הצדדים, ולהחזיקו אצל בית דין המרובה לשני צדדים על סדר ואופן החלוקה (לפי החכומים של הצדדים כמי אשר ודשת הברי"ח המרובה לשני הצדדים). זאת אופרת לייסר קהל א' מפורדת עצמאית סבראשו יעמדי ראשי הקהלה של צד הא' הנ"ל בראשות הגה"צ מר"ח ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים שליטי"א, וקהלה ב' מפורדת עצמאית שבראשו יעמדי חראשי קהלה של הצד חסגי הנ"ל, באופן ששום קהלה לא יהיה לה שום סענה ומקנה או תביעה על קהל חסגי, ואופן והנאי ופרת החלוקה יהיה כמי אשר ימסוק ב"ד המרובה לשני הצדדים כנ"ל.

קל בן אנו המארשטאנר של ב' הצדדים החתומים מסה מצהירים בזה הסכמתנו להנ"ל.

נמ מקבלים על עצמך באי כח של צד חסגי החתומים מסה ומצהירים בזה שאם צד הא' (רהיינו באי כח הקהלה והמסדות) יחתמו שטרי ביהודין לדין עצמנו בברי"ח המרובה לשני הצדדים אורות תביעתנו כנכסי קהל יטב לב וסאטמאר בחיליאמסבורג עם כל מסדותיה הפשוטיים לה, כולל ישיבה תורה ויראה ובית דהל וסניטיות, או נמסיק את הביעתנו בערכאות של עברים שהנשנו, באופן אשר ירדו לנו הברי"ח, ונאשר ונקיים במילואו את כל אשר יפטיקו הברי"ח המרובה לשנינו כרכותיב ועשית ככל אשר יורד, והסכמנו שחלוקה זו יהיה לה תוקף עד קולם (לכל צד לו ולזרעו אחריו), ולא יחל שום אדם מסוף הקולם ועד סופו לקדמך על זה, וכל מי שיוכל להיות לו טריפ על חלוקה זו גם הוא יחתום על שטרי ביהודין הנ"ל כדי שיהיה לו תוקף אצל תממשלה.

הסכם זה יקבל תוקף רק אם ב' הצדדים הנ"ל יחתמו שטר זה וימסרו הכתוב עם החתימת לצד חסגי קודם שיצא חספס בערכאות, ולא יאחר מסוף חודש שבט, ואם לאו הסכם הנ"ל בטל ומבוטל ואין לו תוקף.

החל מחתימת הסכם זה ק"י ב' הצדדים ימרטמו הצדדים ברבים שבאו לירי עמק השוח, ויעשו כל מה שביכלתם לחשיבן שלום במחגיגנו, עוד זאת שמעת החתימה עוד נמד חספס דין לא יקוסם כח של שני הצדדים, וכל הברי"ח מתחילה לעשות סדר ששני הצדדים יחזו מירצנים בתוך הקהלה, ומסדותיה עד שיצא מסק דין מאתם, והכל כמי ראות קיני הברי"ח.

שמואל אבקרלנדר רבחק ראזענבערג
 103' 219 219 (1836)
 219 219

**כתב השלשה מאת הגאון הגדול
בעמח"ס ישראל והומנים
שליטי"א**

כתב השלשה

אני החתום מטה מאשר בזה שקבלתי כתב עם התימות מר' יצחק ראזנבערג נ"י, ור' שמואל אבקרלענרער נ"י, ור' בערל פריעדמאן נ"י וקבלתי על עצמי שלא למסור כתב הזה לשום אדם שבעולם בלי שום ירצא מחבלל, אמנם קבלתי רשות אך ורק להראותו בתנאי שלא יצא מתחת ידי ומחוייב אני להחזירו לר' יצחק ראזנבערג נ"י לא יאוחר מסוף חודש שבט בלי שום דיחוי.

י"ט שבט תשס"א
 הרב ר' ישראל דוד הארמלענער

